

HỒN TRƯỞNG BA DA HÀNG THỊT

Lưu Quang Vũ

A. Nội dung tác phẩm.

Hồn Trương Ba da hàng thịt là truyện kể về Trương Ba, một người làm vườn sáu mươi tuổi tốt bụng và đặc biệt ông chơi cờ rất giỏi. Trương Ba bị chết oan do sự tặc trách của Nam Tào, vì muốn sửa sai, Nam Tào đã để Trương Ba nhập vào xác của một anh hàng thịt vừa mới chết ở làng bên.

Sau khi sống lại trong thân xác của hàng thịt, Trương Ba gặp không ít phiền toái như lí trưởng sách nhiễu anh, vợ của anh hàng thịt thì ra sức đòi chồng khiến gia đình Trương Ba gặp nhiều cảnh khốn đốn. Sống ở thân xác của hàng thịt, Trương Ba không giữ được nét thanh tao ngày xưa, ông bị tiêm nhiễm nhiều thói hư tật xấu, cùng với nhu cầu vốn trước kia rất xa lạ đối với ông. Khó khăn như ập đến với ông, phiền toái nhất có thể là việc vợ của da hàng thịt đòi hỏi ông phải là người đàn ông thật sự, con trai của Trương Ba ngày càng coi thường bố, gia đình ông thì ngày càng xa cách. Trương Ba đau khổ vô cùng trước nghịch cảnh sống nhờ thể xác này.

Cuối cùng, không thể chịu nổi nữa, không muốn tâm hồn vốn cao khiết của ông bị thay đổi nữa, Trương Ba yêu cầu trả thân xác lại cho hàng thịt cũng không chịu sống trong thân xác cu Ti. Ông chết để bảo vệ lấy linh hồn thanh cao giản dị của mình.

B. Tìm hiểu tác phẩm

1. Tác giả

* Cuộc đời.

- Lưu Quang Vũ (1948 – 1988), sinh tại Phú Thọ, quê gốc ở Đà Nẵng
- Tuổi thơ ông gắn liền với mảnh đất Phú Thọ, đến năm 1954 ông và sống và học tập tại Hà.
- Từ năm 1965 đến 1970 ông vào bộ đội phục vụ trong quân chủng phòng không không quân, một thời gian sau ông xuất ngũ, làm nhiều nghề để mưu sinh.
- Từ năm 1978 đến khi mất, ông là biên tập viên Tạp chí sân khấu, bắt đầu sáng tác kịch.

* Sự nghiệp văn học.

- Các tác phẩm chính: *Lời nói dối cuối cùng*, *Nàng Si-ta*, *Tôi và chúng ta*, *Hồn trương ba da hàng thịt...*
- Là một trong những nhà soạn kịch tài năng nhất của văn học Việt Nam hiện đại.
- Là một nghệ sĩ đa tài làm thơ, vẽ tranh, soạn nhạc...
- Ông được nhân giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật vào năm 2000.

2. Tác phẩm

a, Hoàn cảnh sáng tác

- vở kịch được sáng tác năm 1981, công diễn vào năm 1984.
- Đây là một trong số những tác phẩm kịch nổi tiếng nhất của Lưu Quang Vũ.
- Đoạn trích trong SGK thuộc cảnh VII của vở kịch. Đây cũng là đoạn kết của vở kịch, đúng vào lúc trung tâm của vở kịch lên đến kinh điển

b, Bố cục

Phần 1: từ đầu đến “*Cái hồn vía vương bóng của tôi ơi, hãy về với tôi này!*”:

→ Cuộc đối thoại giữa hồn và xác

Phần 2: tiếp theo đến “*Không cần đến cái đời sống do mày mang lại! Không cần!*”:

→ Cuộc đối thoại giữa hồn Trương Ba và mọi người trong gia đình.

Phần 3 (còn lại):

→ Cuộc đối thoại giữa hồn Trương Ba và Đé Thích; quyết định cuối cùng của Trương Ba.

c, Phương thức biểu đạt: Tự sự

d, Thể loại: kịch

e, Ý nghĩa nhan đề:

Nhan đề hồn Trương Ba da hàng thịt là một hình tượng nghệ thuật phản ánh một hiện thực cuộc sống con người khi bị rơi vào nghịch cảnh, phải sống giả tạo bên ngoài một đấng, bên trong một nẻo, không được sống đích thực là chính mình. Nhan đề còn gửi gắm một ý nghĩa sâu sắc: Đó là sự cảnh tỉnh con người khi không làm chủ được hoàn cảnh, không làm chủ được bản thân để lối sống dung tục tầm thường lấn át lối sống thanh cao trong sáng, để thể xác sai khiến linh hồn, để những ham muốn bản năng thấp kém làm cho nhân cách lệch lạc, nhòa mờ khiến tâm hồn và thể xác không còn là một thể hài hòa thống nhất.

f, Giá trị nội dung

- Tác phẩm gửi gắm thông điệp: Được sống làm người quý giá thật, nhưng được sống đúng là mình, sống trọn vẹn những giá trị mình vốn có và theo đuổi còn quý giá hơn. Sự sống chỉ thật sự có ý nghĩa khi con người được sống tự nhiên với sự hài hòa giữa thể xác và tâm hồn. Nếu thiếu một trong hai yếu tố ấy, cuộc sống của con người không còn giá trị gì nữa

- Con người phải luôn luôn biết đấu tranh với những nghịch cảnh, với chính bản thân, chống lại sự dung tục tầm thường để hoàn thiện nhân cách và vươn tới những giá trị tinh thần cao quý.

- Tuy vậy, con người ta cũng không nên chỉ chăm lo tới đời sống tâm hồn mà bỏ qua những nhu cầu của thể xác. Bởi đó là những nhu cầu bản năng, đã tồn tại vốn dĩ bên trong chúng ta. Con người ta cần phải dung hòa hai điều ấy.

g, Giá trị nghệ thuật:

-Xây dựng tình huống truyện kịch đầy căng thẳng đạt đến cao trào rồi giải quyết mâu thuẫn một cách logic, hợp lý, thỏa đáng.

-Xây dựng đối thoại, độc thoại sắc nét, không chỉ giúp nhân vật bộc lộ bản chất, suy nghĩ của cá nhân mình mà còn giúp cho người đọc, người xem suy ngẫm về những triết lý được gửi gắm trong mỗi câu thoại của các nhân vật.

-Có kết hợp giữa những vấn đề thời sự và vấn đề muôn thuở: Đó là lối sống giả dối của con người hiện đại, giữa những dục vọng thấp hèn với những khát khao cao cả....

C. Đọc hiểu tác phẩm

1. Cuộc đối thoại giữa hồn Trương Ba và xác anh Hàng thịt và hàm ý mà tác giả gửi gắm

a. Cuộc đối thoại giữa hồn Trương Ba và xác anh hàng thịt

– Trước khi diễn ra cuộc đối thoại giữa hồn Trương Ba và xác hàng thịt, nhà viết kịch đã để cho hồn Trương Ba ngồi ôm đầu một lúc lâu rồi vụt đứng dậy với những lời độc thoại khẩn thiết:

“Không. Không. Tôi không muốn sống như thế này mãi. Tôi chán cái chỗ không phải là của tôi này lắm rồi. Cái thân thể kèn càng thô lỗ này, ta bắt đầu sợ mi, ta chỉ muốn rời xa mi tức khắc! Nếu cái hồn của ta có hình thù riêng nhỉ, để nó tách ra khỏi cái thân xác này dù chỉ một lát!”

→ Hồn Trương Ba đang ở trong một tâm trạng bức bối, đau khổ vô cùng.

– Trong cuộc đối thoại với xác anh hàng thịt, hồn Trương Ba ở vào thế yếu, đuối lí bởi Xác nói những điều mà dù muốn hay không Hồn vẫn phải thừa nhận.

+ Xác anh hàng thịt còn cười nhạo vào cái lí lẽ mà Hồn đưa ra để biện bạch: *“Ta vẫn còn một đời sống riêng, nguyên vẹn, trong sạch, thẳng thắn...”*

b. Hàm ý của tác giả

Hàm ý mà tác giả gửi gắm vào cuộc tranh cãi này là không thể có một tâm hồn thanh cao trong một thể xác phàm tục, tội lỗi, Khi con người bị chi phối bởi những nhu cầu bản năng thì đừng đổ tội cho thân xác. Không thể tự an ủi mình bằng vẻ đẹp siêu hình của tâm hồn.

2. Cuộc đối thoại của Hồn Trương Ba với những người thân trong gia đình.

- Nỗi đau khổ và tuyệt vọng của Trương Ba càng được đẩy lên khi đối thoại với người thân.
- + Người vợ nhất định đòi bỏ đi vì “Ông đâu phải là ông”.
- + Còn cái Gái thì giận dữ vì cái bàn tay giết lợn của ông đã làm gãy chồi non, bàn chân to bè như cái xẻng giẫm nát cây sâm quý mới lượm trong mảnh vườn của ông nội nó...
- + Chị con dâu sâu sắc hơn biết thương cho hoàn cảnh trớ trêu của bố chồng nhưng rồi cũng nói “*chính con cũng không nhận ra thầy nữa.*”
- Nguyên nhân khiến cho người thân của Trương Ba và chính ông rơi vào bất ổn là bởi Trương Ba bây giờ đã thay đổi khi phải sống trong cái xác của hàng thịt. Hình ảnh, thói quen thô lỗ... của anh hàng thịt không sai, không xấu nhưng nó chỉ thích hợp với bản thân một đồ tể thôi, còn với gia đình Trương Ba và cả chính bản thân Trương Ba thì không thể chấp nhận được vì nó quá xa lạ với họ.
- Nhân vật hồn Trương Ba bây giờ rơi vào cái thế bị mọi người xa lánh, sự tồn tại của ông vì thế mà trở nên vô nghĩa, thậm chí nặng nề, bức bối.

3. Cuộc đối thoại của Hồn Trương Ba với Đế Thích.

- Quan niệm của Đế Thích: Khuyên Trương Ba chấp nhận vì thế giới vốn không toàn vẹn: “Dưới đất, trên trời đều thế cả”.
- Quan niệm của Trương Ba: Không chấp nhận cái cảnh phải sống bên trong một đấng bên ngoài một nẻo, muốn được là mình “toàn vẹn”.
- Ý nghĩa:

- Con người là một thể thống nhất, hồn và xác phải hài hòa. Không thể có một tâm hồn thanh cao trong một thân xác phàm tục, tội lỗi. Khi con người bị chi phối bởi những nhu cầu bản năng của thân xác thì đừng chỉ đổ tội cho thân xác, không thể tự an ủi, vỗ về mình bằng vẻ đẹp siêu hình của tâm hồn.
- Sống thực sự cho ra con người quả không hề dễ dàng, đơn giản. Khi sống nhờ, sống gửi, sống chấp vá, khi không được là mình thì cuộc sống ấy thật vô nghĩa.
- Quyết định dứt khoát xin Đế Thích cho cụ Tị được sống lại, cho mình được chết hẳn chứ không nhập hồn vào thân thể ai nữa. Hồn Trương Ba thử hình dung cảnh hồn của mình lại nhập vào xác cụ Tị để sống và thấy rõ “bao nhiêu sự rắc rối” vô lý lại tiếp tục xảy ra.
- Kết thúc vở kịch, hồn Trương Ba chấp nhận cái chết, một cái chết làm sáng bừng lên nhân cách đẹp đẽ của Trương Ba, thể hiện sự chiến thắng của cái thiện, cái đẹp và sự sống đích thực. Trương Ba là con người nhân hậu, sáng suốt, giàu lòng tự trọng. Đặc biệt, đó là con người ý thức được ý nghĩa của cuộc sống.

4. Nguyên nhân Trương Ba từ chối khi Đế Thích định cho hồn Trương Ba nhập vào xác cụ Tị

- Khi Trương Ba cương quyết đòi trả xác cho hàng thịt, Đế Thích định cho hồn Trương Ba nhập vào xác cụ Tị, Trương Ba đã từ chối. Đây là kết quả của một quá trình diễn biến hợp lý. Hồn Trương Ba thử hình dung mình lại nhập vào xác cụ Tị

và thấy rõ bao nhiêu sự rắc rối vô lý lại tiếp tục xảy ra. Tình thương mẹ con cu Tị cũng là một nguyên nhân khiến ông nhanh chóng quyết định dứt khoát xin Đế Thích gọi hồn cu Tị trở về. Hành động bẻ bó nhang của ông cho thấy ông là con người nhân hậu, có quyết định dứt khoát và tự trọng, hiểu ý nghĩa của cuộc sống. – Cái chết của cu Tị có ý nghĩa đầy nhanh diễn biến kịch đi đến chỗ mở nút một cách hợp lý bởi nếu chậm thì việc cứu cu Tị sẽ không còn kịp nữa.

D. Sơ đồ tư duy

